

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

oktober 6 • 2023

FÖR 500 ÅR SEDAN TILLTRÄDDE "SEDELKUNGEN"

SATURNUS 1718

FRIHET, JÄMLIKHET OCH REPUBLIK

MYNTBILDER I REVOLUTIONERNAS TID, DEL II

SJÄTTEDELSSKILLINGEN 1832 — VARFÖR TVÅ TYPER?

SANNSAGAN OM NÅGRA AMERIKANSKA LINCOLN-ENCENTARE

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN 150 ÅR

GRATIS INSPIRATION UTDELAS PÅ ALLA MÄSSOR

ROME - The Legacy Coins as storytellers

Roberto Delzanno

www.delzanno.se

Roms historia berättas av myntens fransidesmotiv, där varje mynt utgör en episod i utvecklingen. Bokens inledning beskriver regionen från neolitisk tid, via bronsåldern och dess kollaps, vidare genom återetableringen av civilisationen med Etruskernas framväxt och därefter integrationen med det framväxande Romerska riket.

Boken är skriven helt på engelska och utkommer 2024 och kommer att tryckas i en stor upplaga för att kunna spridas via den svenska och internationella mynthandeln såväl som nätbokhandeln.

ROME - "The Legacy" utgör den första i en serie av inspirationsböcker. Dess mål är att väcka intresse hos myntsamlare och även bland dem som har ett historiskt intresse, utanför den etablerade kretsen av myntsamlare. Syftet är att locka nya människor till myntsamlarhobbyn och numismatiken, och därmed främja dess tillväxt och utveckling.

Gratis inspiration delas ut på myntmässor
Redan nu finns ett särtryck av boken på 32 sidor som jag delar ut helt gratis i samband med myntmässor i Sverige och utomlands.

Roberto Delzanno Mynthandel

www.delzanno.se - roberto@delzanno.se - 0708-865008

ANA

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

150 ÅR 2023

KANSLI OCH REDAKTION

Banérgatan 17 n b
11522 Stockholm
Tel. 08-667 55 98
info@numismatik.se
Måndagar kl. 10-12 och 13-16

Se www.numismatik.se
om ev. tillfälligt stängt kansli.

Plusgiro 150007-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Monica Golabiewski Lannby
monica@numismatik.se

PRENUMERATION

250 SEK / år (8 nr) från 2023
Medlemmar (medlemsavgift 200 SEK/
år) erhåller tidningen automatiskt.

Kom ihåg att
meddela adressändring!

SNT trycks med bidrag från
*Gunnar Ekströms stiftelse för
numismatisk forskning* samt
*Sven Svenssons stiftelse för
numismatik*.

Redaktionen ansvarar inte för ej
beställt material. Texter och bilder i
SNT lagras elektroniskt och publiceras
som pdf på föreningens hemsida.
Den som sänder manus till SNT
medger detta.

Register över alla artiklar och
notiser i SNT 1977–2022 finns i
sökbart pdf-format på hemsidan.

TRYCK

Pipeline Nordic AB

ISSN 0283-071X

HÖSTEN 2023/VÅREN 2024

Föreningens aktiviteter

VÄLKOMNA TILL VÅRA FÖREDRAGSKVÄLLAR

samt kaffe med dopp

Onsdag 4 oktober kl. 18.00

Sedelpapper från Tumba pappersbruk, 1750-tal till i dag.

Richard Kjellgren

Onsdag 15 november kl. 18.00

Møntbrug i vikingetiden og metaldetektoren.

Jens Christian Moesgaard

Onsdag 6 december

Julfest.

Onsdag 14 februari 2024

**Det svenska belöningsväsendet har 'restaurerats'. Kort om de svenska
riddarordnarnas tillkomst och utveckling från år 1748 fram till år 1974.**

Tom Bergroth

Ovan: Lumppollett, 1827. Foto: GH/KMK.

SNF:s kansli på Banérgatan är öppet för besök på måndagar kl. 10-12,
13-16. Se www.numismatik.se om eventuellt tillfälligt stängt innan besök.
Kansliet nås varje dag på: info@numismatik.se

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Adress: Banérgatan 17 n b, Stockholm. T-bana Karlaplan; buss 4, 44, 76.

Kansliet är öppet: måndagar kl. 10-12 & 13-16, om tillfälligt stängt se hemsidan.

Kansliet är stängt: midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna.

Hemsida: www.numismatik.se.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens hemsida
www.numismatik.se

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december.

På hemsidan kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

ANNONSPRISER

1/12 sida
47 × 50
mm
250 SEK

1/8 sida
72 × 50
mm
350 SEK

1/6 sida
47 × 105
mm
400 SEK

1/4 sida
72 × 105
mm
600 SEK

1/2 sida
151 × 105
mm
1 200 SEK

1/1 helsida
151 × 214 mm
2 000 SEK

mittuppslag
5 000 SEK

2:a & 3:e
omslagssidan
2 500 SEK

4:e omslagssidan
5 000 SEK

SNT behåller samma förmånliga annonspriser 2023

Annonsen på årsbasis får dessutom 20% rabatt – insänd pdf gäller.

Annonsstopp senast den 1:a i månaden före utgivning.

Radannonser: SNF-medlemmar erbjuds gratis annons med tre rader
att köpa, sälja eller byta samlarobjekt – kontakta info@numismatik.se.

Annonsen som inte är förenliga med IANP:s etik avböjs.

INNEHÅLL SNT 6 • 2023 – oktober

ARTIKLAR OCH NOTISER

	SID.
För 500 år sedan tillträdde "sedelkungen"	129–132
Sjättedelsskillingen 1832: <i>Varför två typer?</i>	133
Frihet, jämlikhet och republik. Myntbilder i revolutionernas tid, del II	134–135
Litet mynt blir stor peng – sannsagan om några amerikanska Lincoln-encentare	136–137
Östersunds myntklubb 1974–2022	138
Skandal Kungl. Myntkabinettet!	140

FASTA RUBRIKER

MYNTTECKEN. Saturnus	132
PRESSKLIPP 1900.	140
NÄTNYTT.	141
LÅSTIPS.	141
AUKTIONER & MÄSSOR.	141
NYTT OM BÖCKER.	142
LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR & MYNTKLUBBAR I SNF	143
SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING.	146

OMSLAG

Karl XIV Johan (1818–1844) var vår förste Bernadotte på tronen, hans ursprungliga förnamn var Jean Baptiste. Här ses han i profil på en 1/6 riksdaler 1828. Gravör var medaljkonstnären Lars Grandel (1750–1836). Myntmästare vid myntverket i Stockholm var då Christopher Borg (1821–1837) vilket framgår av initialerna C. B. längst ner på framsidan. Diameter 21 mm.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND/KMK.

FÖR 500 ÅR SEDAN TILLTRÄDDE ”SEDELKUNGEN”

Av Magnus Widell

Gustav Vasa är den svenske kung som har avbildats flest gånger på svenska sedlar. Gustav Eriksson (senare Gustav I eller Gustav Vasa) blev utsedd till kung på riksdagen i Roggeborgen i Strängnäs 6 juni 1523. Bland annat till minne av detta firar Sverige sin nationaldag den 6 juni. Först den 12 januari 1528 blev han krönt i Uppsala domkyrka. Gustav Vasa föddes 1496 och avled 1560. Från 1521 var han riksföreståndare tills han blev kung 1523. I år är det 500 år sedan Gustav Vasa tillträdde den svenska tronen.

Konung Gustav Vasa var riksborgaren och grundaren av det svenska arvkungadömet. Han enade under stora svårigheter 1500-talets löst sammanhållna Sverige till en stat med centralförvaltning. Efter reformationen 1527 infogades också den unga lutherska kyrkan i systemet och blev svensk statskyrka. Gustav Vasa hyste ett stort intresse för den svenska näringen och Sveriges rike i modern mening är Gustav Vasas skapelse. Bland annat främjade han jordbruksnäringen, vilket den övervägande delen av folket levde av.

Gustav Vasa på våra sedlar

Gustav Vasas bild på Riksbankens sedlar tillkom redan under 1890-talet. Porträttet förekommer på baksidan av sedlarna som ingår i den klassiska serien *Moder Svea* eller *Sittande Svea* som den även benämns. *Bild 1*.

Denna sedelserie är den mest långlivade sedeltypen i Sverige. De valörer som finns i serien började utlämnas i cirkulation med två års mel-

lanrum. Först ut var 5 kronor, utgiven den 1 december 1890, sedan följde 10 kr den 13 maj 1892, 1000 kr den 13 april 1894, 50 kr 10 oktober 1896 och slutligen 100 kr 10 juni 1898. *Bild 2a*.

Samtliga sedlar i serien har samma grundutseende. Framsidan har en stor valörsiffra placerad i övre vänstra delen och i nedre högra hörnet finns en bild av Svea sittande på en tron samt en liten valörsiffra. Baksidan består av ett porträtt av Gustav Vasa som omges av två stora valörsiffror. Sedelvalörerna kom sedan att ersättas vid olika tidpunkter. Den valör som först utbyttes var 10 kronor där en ny sedel var färdig redan 1940 men kom i cirkulation 1941.

De olika valörerna utgavs under följande år; 5 kronor (1890–1952), 10 kr (1892–1940), 50 kr (1896–1962), 100 kr (1898–1963) och 1000 kr (1894–1950). Det innebar att sedlar ur serien utgavs mellan 1890–1963, alltså hela 73 år. Gravören bakom sedlarna var Jacob Bagge. Porträttet av ”gamle kung Gösta” hade förmodligen inspirerats från ett 1500-talsverk av den tyske hovmålaren Jacob Binck efter förslag av Jacob Bagge.

Förfälskningar av valören 1000 kronor hade under 1880-talet börjat cirkulera i landet. När förslag togs fram år 1885 på en ny sedel i valören fanns Moder Svea på framsidan, men på baksidan fanns ett porträtt av Karl XII. Det finns uppgifter om att tanken var att olika konungar skulle pryda de olika valörernas baksida. Men när det slutgiltiga beslutet togs om sedlarnas utseende blev det bara Gustav Vasa som kom att pryda de

fem olika valörernas baksida. Karl XII hade knappast passat med hänsyn till hans finanspolitik och nödmynten. *Bild 2b*.

På valören 10000 kronor 1939 är Gustav Vasa porträtterad i helfigur i sedelns vitstämpel på framsidan ovanför sedelns årtal och nummer. *Bild 3*.

När en ny 10-kronorssedel med årtalet 1940 utgavs i början av 1941 så var det åter Gustav Vasa som fick pryda sedeln, men nu på framsidan. Två medaljonger finns på denna sida och i den vänstra finns porträttet av Gustav Vasa. I medaljongen till höger, som är vit, finns vattenmärket som också består av Gustav Vasas porträtt. Denna sedel utgavs åren 1940–1962. Sedeln är graverad efter ritningar av konstnären Akke Kumlin och han använde även Jacob Bincks målning som förlaga. *Bild 4*.

När 1965 års sedelserie togs fram bestämdes det att olika århundraden skulle tillägnas sedelvalörerna. För valören 5 kronor blev det 1500-talet och åter fick Gustav Vasas porträtt ta plats på en svensk sedels framsida. Till höger om porträttet går det att vertikalt läsa GUSTAV VASA 1523–1560, åren han var kung. Valören 5 kronor i 1965 års serie utgavs åren 1965–1981. Sedeln är graverad av Albert Jorpes efter ritning av Eric Palmquist, som även han använde Jacob Bincks målning av Gustav Vasa som förlaga. *Bild 5*.

När en ny sedel på valören 1000 kronor utgavs 1989 återkom ”sedelkungen” Gustav Vasa på en svensk sedels framsida. Bakom honom syns

1. 100 kronor 1917, Moder Svea, och baksidan med porträtt av Gustav Vasa. 140×120 mm.

FOTO: MAGNUS WIDELL.

2a. 1000-kronorssedeln med Moder Svea på framsidan och Gustav Vasas porträtt på baksidan. 210×120 mm.

FOTO: SHM, EKONOMISKA MUSEET – KMK.

2b. Ett ej antaget förslag till baksida med Karl XII:s avbildning till serien Moder Svea.

UR SEDLAR AV LARS O. LAGERQVIST & ERNST NATHORST-BÖÖS. 1971.

4. 10 kronor med året 1952. 120×70 mm.

FOTO: SHM, EKONOMISKA MUSEET – KMK.

5. 5 kronor med året 1977. 110×68 mm.

FOTO: SHM, EKONOMISKA MUSEET – KMK.

3. Gustav Vasa i 1939 års 10 000-kronorssedels vitstämpel.

FOTO: MAGNUS WIDELL.

en översiktsbild av Stockholm från 1500-talet. Till höger texten: **GUSTAV VASA 1521–1560**, åren han var riksföreståndare och kung. Även på denna sedel består vattenmärket av porträtt av Gustav Vasa längst till vänster i pappret och till vänster om mitten en vertikalt löpande säkerhetsstråd av metall. Gustav Vasas porträtt graverades av Agnes Miski Török som även graverat 50-kronorssedeln med Jenny Lind. Huvudmotivet av kung Gustav Vasa är en spegelvänd detalj efter en oljemålning tillskriven Cornelius Arentz från 1620-talet. Valören utgavs först 1989–1992.

På grund av förfalskningsrisken av valören 1000 kronor förbättrades säkerhetsdetaljerna inför att valören åter trycktes 2005. Sedeln hade också fått nya färger. På sedelns framsida finns även en avbildning av den så kallade Vadersolstavlan som förvaras i Storkyrkan i Stockholm. Det är en oljemålning på trä och avbildar ett atmosfäriskt fenomen, som inträffade i Stockholm i april 1535. Målningen visar Stockholm från ett fågelperspektiv. Man lägger märke bland annat till Storkyrkan och det gamla slotet Tre Kronor. Till vänster om Gustav Vasas huvudbonad, vid en av ringarna, återges ett citat av Gustav Vasa i mikrotext: *Scripturam in propria habeant lingua* (= De må ha den heliga skriften på sitt eget språk). Citatet är hämtat från ett brev där Gustav Vasa beställer en översättning av bibeln till

6. 1000 kronor (sedeln började utges 1989). 160×82 mm.

FOTO: SHM, EKONOMISKA MUSEET – KMK.

det svenska språket. Bild 6.

Inte mindre än nio av Riksbankens sedlar har hittills haft Gustav Vasa som porträtt, varav ett som vitstämpel. Därtill kan läggas att Kopparbergs Enskilda Bank i sin sista sedelutgivande oktroj på tre valörer använt Gustav Vasas bild.

Sedlar i Kopparbergs Enskilda Banks 8:e oktroj utgavs i valörerna 10, 50 och 100 kronor med årtalet 1894. Sedlarna har till vänster en medaljong med kungaporträttet. Bild 7 och 8.

Ingen annan kung är så förknippad med Dalarna som Gustav Vasa. Mängder av berättelser om hans

7. Kopparbergs Enskilda Bank, 10 kronor 1894. 133×74 mm.

FOTO: SHM, EKONOMISKA MUSEET – KMK.

8. Kopparbergs Enskilda Bank, 50 kronor 1894. 148×133 mm.

FOTO: SHM, EKONOMISKA MUSEET – KMK.

SATVRNVS, 1718.

Diameter 24 mm, vikt 4,5 g. Rutad rand. Ref.: SM 219.

Gravörer: Carl Gustaf Hartman, Zacharias Hartwig Arensburg, Johan Wikman.

FOTO: KMK/GABRIEL HILDEBRAND.

äventyr i landskapet florerar och fortfarande är skidtävlingen Vasaloppet starkt förknippad med landskapet. Att Kopparbergs Enskilda Bank valde "sin kung" som motiv är därför inte så förvånande. Det tunga Gustav Vasaporträttet på framsidan och bilden av Falu gruva på baksidan är båda tilltalande motiv.

Första gången en regerande monark avbildades på en svensk sedel var jubileumsfemman som utkom till Gustav V:s 90-årsdag 1948. Gustav V återkom på 1000-kronorssedelns baksida som utkom 1952. Gustav VI Adolf avbildades första gången på 5-kronorsvalören 1954, återkom på den höga valören 10000 kronor från 1958 och även på valören 10 kronor som utgavs från 1963. Samtliga utgivna under hans tid som regent.

Att Gustav Vasa är svensk "sedelkung" råder det ingen tvekan om. Den ende som skulle kunna utmana honom är Gustav II Adolf. Han återfinns på Riksbankens 100-kronorssedel, som började utges 1965 symboliserande 1600-talet. Eftersom Gustav II Adolf gav både Göteborg och Borås dess stadsprivilegier har de båda enskilda bankerna i städerna uppmärksammat honom på fyra respektive tre sedelvalörer.

VI. Saturnus

Ett av de fem mynttecknen inspirerade av planet- och gudanamn är *Saturnus*. Det utgavs 1718 enligt förordningen per den 23 juni samma år. Upplagan var 3 000 000 exemplar. Vikten är cirka 4,5 gram.

Förebild var guden för sådd och skörd, Saturnus, som här framställs som en kortskäggig äldre, halvnaken, ganska muskulös man gående barfota. Han bär ett spädbarn på sin högra arm. I vänster hand håller han en lie. Symboliken är vanligen födelse och död. Som romersk gud betraktades han som en mänsklighetens välgörare och främjare av välstånd och seder. Saturnus ska ha ätit upp alla sina barn utom sonen Jupiter, som senare avsatte sin far.

Valören 1 daler sm på mynttecknets andra sida omges av en av växtornament dekorerad cirkel krönt av en fembladig blomma. Längst ner ses ett fyrpass. De tre kronorna som finns på nödmyntet *Jupiters* fränsida är inte med här. Fränsidorna skulle inbördes likna varandra men ändå kunna skiljas åt.

Gravörer till *Saturnus* var desamma som till Jupiter; Carl Gustaf Hartman (35 par stampar) och Zacharias Hartwig Arensburg (6 par stampar) verksamma vid Myntverket i Stockholm 1699 till 1718 respektive 1717 till 1719 samt Johan Wikman* (24 par stampar), då myntskrivare

och senare gravör vid Myntverket i Avesta 1721 till 1751.

Saturnus har en egen veckodag, *dies Saturni* på latin – Saturnus dag, vår lördag.

Monica Golabiewski Lannby

Referenser

Castenhag, L.: sonesgarden.se/Gamla_mynt/Karl_XII_nodmynt_dec_2009/KXII_nodmynt_dec09.html

www.falcoin.se/varianter-pa-nodmyntet-saturnus/

Hemmingsson, B.: "Görtzens gudar" och deras ursprung. *SNT* 1999:8.

Lindgren, T.: Några data till Zacharias Hartwig Arensburgs biografi. *NNÅ* 1943.

Nathorst-Böös, E.: Görtzens gudar glömdes icke. *NNÅ* 1957–1958.

Sandström, R.: *Romarna och deras mynt*, s. 257. 2013.

SM = *Sveriges mynt 1521–2021*. 2022.

Läs mer här:

SNT 2023:1 (I. Kronan), 2023:2 (II. Publica Fide), 2023:3 (III. Wett och Wapen), 2023:4 (IV. Flink och Färdig), 2023:5 (V. Jupiter*).

*Professor Jan Lindegren, Uppsala, som forskar om perioden 1715–1720 i svenska historien, har påpekat att det var den unge, utbildade Johan Wikman som deltog i arbetet med att gravera stamparna till Jupiter och Saturnus och inte dennes far Anders. Källa till denna nya information ska vara Upphandlingsdeputationens arkiv.

Sjättedelsskillingen 1832

Varför två typer?

ÅR 1831 SLOGS det sista kopparmyntet i Avesta och samma år präglades $\frac{1}{6}$ skilling på prov i Stockholm. Följande år igångsattes en reguljär myntning av kopparmynt i huvudstaden och strax utökades valörserien med $1, \frac{1}{2}$ och $\frac{1}{4}$ skilling. Denna går under benämningen "palmkvistserien" efter bladprydnaderna på fränsidorna på de tre högsta valörerna.

Den minsta valören, $\frac{1}{6}$ skilling, förekommer i två huvudtyper: kungabild med eller utan mantel över halsen. Porträttet med bar hals är det äldsta, vilket ganska omgående torde ha ersatts av den mantelprydda typen. Skälet till detta står inte att finna i den tillgängliga numismatiska litteraturen, men i handlingarna till 1834 års riksdag finner vi en förklaring till typbytet.

Ett avsnitt i bankofullmäktiges berättelse till bankoutskottet vid denna riksdag behandlar nämligen utgivningen av sjättedelsskillingar. Fullmäktige hade ansett det nödvändigt att göra Kongl. Myntets styrelse uppmärksam "på den närmare likhet, som dessa $\frac{1}{6}$ -dels skillingstycken, i afseende på storleken, vigten och framsidans prägel egde, till det nya silfvermyntet af tolfte-dels riksdalers-valeuren; och att förfalskningsförsök, till våda för allmänheten och möjlig förvillelse äfven för Bankens Casseurer, deraf skulle kunna föränledas".

Det kan tyckas att farhågorna var överdrivna, men bankofullmäktiges funderingar ledde i alla fall till att Myntets styrelse den 19 november 1832 svarade med beskedet att "den förändring egt rum med större delen bland de till Banken aflemnade, å Kongl. Myntet präglade $\frac{1}{6}$ -dels skillingstycken, att å bröstbildens på framsidan, blifvit anbragt ett draperi, som icke finnas å tolfte-dels riksdalersstycket."

1. $\frac{1}{12}$ riksdaler specie 1832.

Förstorad. SM nr 93.

FOTO: MAGNUS WIJK.

2. $\frac{1}{6}$ skilling 1832.

Porträtt med bar hals och med mantel; med och utan pärlkant.

Förstorade. SM nr 135, 136a–b.

FOTO: MAGNUS WIJK.

Dessutom försågs $\frac{1}{6}$ skilling i fortsättningen med en slät kant i stället för den pärlkant som ju också finns på $\frac{1}{12}$ riksdaler specie.

Likheten mellan pärlkanterna blev man dock uppmärksam på först efter ett tag, eftersom typen med mantel förekommer såväl med pärlkant som med slät kant på fränsidan.

I mellantiden blev dock de nypräglade $\frac{1}{6}$ -skillingarna liggande i Bankens valv, eftersom de i motsvarande valör som präglats i Avesta 1830 och 1831 fortfarande fanns i riklig mängd. Den 28 november 1832 meddelade därför fullmäktige Bankens kommissariat att när dess förråd av sjättedelar från Avesta blivit uttömt, så skulle Bankens kassor "till erforderlige liquider och utvexling, förses med de vid Kongl. Myntet präglade $\frac{1}{6}$ -dels skillingstycken".

Eftersom det vid ingången av november fortfarande återstod tre fjärdingar (små tunnor) med de i Avesta präglade sjättedelarna, så har några i Stockholm präglade mynt av denna valör knappast hunnit sättas i cirkulation i någon större omfattning före årsskiftet.

Bengt Hemmingsson

Källor

Förordning om förändrad prägel å de nya $\frac{1}{6}$ skilling banco. *Svensk författnings-samling* 1832 nr 117, 31 mars.

Berättelse af Banco-Fullmäktige till Rikets Ständers Banco-Utskott vid 1834 års riksdag, 27/1 1834. *Bihang till samtliga Riks-Ständens protoco ll vid Urtima Riksdagen i Stockholm år 1834. Sjette samlingen, Ista afdelningen, första bandet: Banco-Utskottets Memorial, Utlåtanden och Betänkanden* (Stockholm 1834).

SM = *Sveriges mynt 1521–2021*. 2022.

Frihet, jämlikhet och republik

Myntbilder i revolutionernas tid, del II

Av Emelie Hallenberg

Frihet, jämlikhet och broderskap var som bekant franska revolutionens slagord, varav de två förstnämnda ofta förekommer på mynt, både i form av inskrifter som symboler och allegorier. Det kan tyckas vara självklara mål att sträva efter – ”univer-sella ideal”, så att säga – men det var förvisso ingen slump att just frihet och jämlikhet var det man strävade efter.

Konsthistorikern Mikael Alm har visat att begreppet ”frihet” kunde begagnas på olika sätt: i Sverige, under Gustav III, arbetades det stenhårt för att skaffa sig tolkningsföreträdare beträffande vad ord som frihet och medborgare egentligen bestod i. I Frankrike fördes liknande diskussioner: när var en medborgare i praktiken som friast – under en enväldig, upplyst monark, eller som del i en ”demokrati” (där de allra flesta faktiskt inte hade särskilt mycket att säga till om).

FRIHET OCH MONARKI (inte ens en enväldig sådan) var ingen motsättning i det sena 1700-talets diskurs. Upplysningsfilosofen Rousseau hävdade till och med att envælde var den bästa sortens styre, då det skapade enighet hos undersåtarna.

Här intill ser vi en medalj med Ludvig XVI, som underkastar sig den konstitutionella monarkin år 1790, stående intill gudinnan Libertas och med en frihetsmössa avbildad på podiet. *Bild 1.*

Vad frihet egentligen bestod i förblev en hett diskuterad fråga och handlade bland annat om huruvida det var individens eller kollektivets frihet som skulle sättas främst. Å ena sidan måste individens självständig-

1. BILDKÄLLA: WWW.PARISMUSEESCollections.PARIS.FR/FR/MUSEE-CARNAVALET/OEUVRES/SERMENT-DU-ROI-LOUIS-XVI-PARIS-14-JUILLET-1790-0#INFOS-PRINCIPALES. CC PUBLIC DOMAIN.

het och frihet garanteras och skyddas av en auktoritet; å andra sidan behöves också ett skydd från denna auktoritets godtycklighet och inskränkningar.

Under arbetet med den franska konstitutionen framkom att en fransk medborgare visserligen skulle åtnjuta en viss ”naturlig” frihet, men att medborgarens skyldigheter alltid kom först; framför allt att arbeta för det gemensamma goda. Med andra ord, jämlikheten trumfades friheten. Detta ledde ofrånkomligen till att de konstituerande, mer eller mindre godtyckligt, med hjälp av lagar och regler, kunde inskränka individuell frihet med hänvisning till samhällets bästa.

År 1793–1794, under jakobinernas makthavande, blev individuell frihet ännu mer beskuren, då man menade att alla goda medborgare skulle omformas och på så sätt likriktas. Därmed skulle alla alltid hålla med om ”den allmänna viljan” – det vill säga det behövdes ingen frihet, eftersom alla ändå tyckte likadant. Att frihet inte var lika med fred blev också först tydligt under denna period.

Robespierres närmaste medarbetare, jakobinen Saint-Just, uttryckte det som att ”Revolutionen är ett krig för friheten mot dess fiender”.

Just den tanken – att frihet måste vinnas och införas med våld – var något som Napoleon Bonaparte (ut-)nyttjade under sina fälttåg i Europa under åren som följde på revolutionen.

Den franske forskaren Jean-Charles Benzaken har skrivit en omfattande artikel om mynten som präglades i de italienska republikerna under en kort period i slutet av 1700-talet och början av 1800-talet, i samband med den franska arméns ockupation. En markant skillnad på de nya mynttyperna är att de latinska inskrifterna ersatts med italienska – det är emellertid värt att påpeka att i samtliga de så kallade ”systerrepublikerna” i Italien fortsatte de gamla mynttyperna kontinuerligt att präglas, och att cirkulera, företrädesvis lägre valörer av brons. Benzaken förklarar detta dels med att de gamla mynten behövdes för att säkra ekonomin; dels med att det ändå var det mer ”upplysta” och utbildade borgerskapet som tagit till sig de nya revolutionära idealen.

Typerna påminner om de franska mynten, som på ett mynt från republiken Ligurien med Friheten och Jämlikheten sida vid sida. *Bild 2.*

I vissa fall användes också den franska tideräkningen, vilket antyder att fransmännen ansåg att deras revolution var startskottet för likadana samhällsomvälvningar runtom i världen.

2. 8 lira, 1798.

FOTO: UPPSALA UNIVERSITETS MYNTKABINETT.

3. BILDKÄLLA: WWW.PARISMUSEESCOLUTIONS. PARIS.FR/FR/MUSEE-CARNAVALET/OEUUVRES/REDI-TION-DE-MANTOUE-2-FEVRIER-1797-2#INFOS-PRINCIPALES. CC PUBLIC DOMAIN.

4. BILDKÄLLA: WWW.PARISMUSEESCOLUTIONS. PARIS.FR/FR/MUSEE-CARNAVALET/OEUUVRES/PIECE-EN-ARGENT-DE-6-LIRES-DE-LA-REPUBLIQUE-CISPALINE-1800#INFOS-PRINCIPALES. CC PUBLIC DOMAIN.

I slutet av 1700-talet bestod den italienska halvön av flera mindre stater: där fanns kungadömen, som Sicilien och Sardinien; republiker, som Genua och Venedig; liksom den så kallade Kyrkostaten som styrdes av påven och den katolska kyrkan. Efter att ha stått under spanskt styre i början av seklet var det nu Österrikes kejsare som i praktiken kontrollerade stora delar av halvön. Franska revolutionens utbrott orsakade delade känslor hos den italienska befolkningen. Mer välutbildade samhällsgrupper emotsåg att samma radikala förändringar skulle ske i de italienska staterna, medan exempelvis kyrkan, adeln och övriga privilegierade grupper snarare kände rädsla och oro.

År 1796 invaderade Napoleon Bonaparte Italien med förevändningen att "befria" befolkningen från österrikarna och upprätta små republiker. Därefter fortsatte Napoleon sina krigståg över stora delar av Europa.

Ett fenomen som återfinns på medaljer slagna vid tiden är att besegrade (eller "befriade") städer ofta framställs som en kvinnlig gestalt, som knäfaller inför Napoleon och erbjuder honom stadens nyckel. Medaljen intill föreställer personifikationen av staden Mantua och är från 1797. Bild 3.

På detta silvermynt, Bild 4, syns allegorierna för Frankrike och den cisalpinska republiken. Bortsett från deras inbördes positioner, där

Frankrike ju ser ut att trona i överläge, vittnar deras respektive attribut om vad för sorts relation dessa republiker egentligen hade till varandra: Frankrike håller i frihetsmössan och vattenpasset (de franska arméerna kom alltså med frihet och jämlikhet), och intill den italienska republiken finns en trana, vilket, enligt Benzaken, är en symbol för tacksamhet.

Till skillnad från vad som var vanligt i Frankrike har frihetsmössan på de italienska mynten fått behålla sin likhet med en romersk pileus. Måhända ett medvetet stilgrepp för att väcka rätt sorts associationer hos befolkningen.

Franska revolutionens ursprungliga vision att skapa ett samhälle utan religiös makt hade inte tagits emot väl av alla. Katolska kyrkan skötte verksamheter som rörde utbildning, välgörenhet, samt tjänade som allmän trygghetsfaktor i byarna. Många präster emigrerade eller tvingades svära en ed – den första år 1790 om trohet till "nationen, lagen och kungen"; den andra år 1792: "Je jure d'être fidèle à la nation et de maintenir la liberté et l'égalité ou de mourir en les défendant." (Jag svär att vara trogen nationen och att upprätthålla frihet och jämlikhet eller dö i försvarandet av dem).

Det som är anmärkningsvärt i det större perspektivet är hur kort tid det ändå rörde sig om, då dessa nya mynttyper faktiskt präglades: i Frankrike cirka ett decennium innan

de återgick till att visa statsöverhuvudets porträtt igen. Just när det gäller mynt, vars utmärkande egenskap är att det är ett varaktigt medium – det är tillverkat av metall och ämnat att cirkulera under lång tid innan det byts ut – faller det sig i det närmaste naturligt att arbeta med väl inarbetade och oföränderliga symboler, såsom riksvapen, monogram, inskrifter, porträtt med mera. Samtidigt representerar dessa symboler en auktoritet; en auktoritet som man på något vis accepterar och legitimerar varje gång mynten används.

Att de franska revolutionärerna inte bara påbörjade en ny officiell tideräkning, men också introducerade helt nya bilder och texter på sina mynt, är ett tecken så gott som något på deras absoluta övertygelse om att dessa skulle leva vidare och till slut bli lika etablerade som de monarkistiska symbolerna en gång varit.

Litteratur

Alm, Mikael, *Kungsord i elfte timmen: språk och självbild i det gustavianska enväldets legitimitetskamp 1772–1809*. 2002.

Benzaken, Jean-Charles, "Iconographie des monnaies et médailles des républiques sceurs italiennes (1796–1802)", *Annales historique de la Révolution française*, 1992, ss. 383–408.

Hallenberg, Emelie, *Monarkins fall och uppgång. Konungen är död – leve konungen? Myntbilder i revolutionernas tid*, del I. SNT 2023:5 s. 114–115.

LITET MYNT BLIR STOR PENG

– sannsagan om några amerikanska

Lincoln-encentare

Av Per-Göran Carlsson

Den 23 januari 2023 såldes en fantastisk samling amerikanska Lincoln en-centsmynt på internetauktion. Auktionsföretag var GreatCollections på orten Irving i Kalifornien på USA:s västkust. Denna auktion bestod av mynt med det ursprungliga nominalvärdet 2 dollar och 86 cents. Samlingen marknadsfördes under epitetet "*The Red Copper Collection of Lincoln Cents*" – en anspelning som heter duga och är kompromisslös till sin egenart. Samtliga exemplar utbjöds som singelobjekt och klubbades styckvis.

Hela samlingen klubbades för summa sammarum 7 miljoner 731 tusen 811 dollar! Med den dagens dollarkurs gentemot svenska kronan (11.11 kronor per dollar) lite avrundat 85,9 miljoner svenska kronor – cirka 300 351 kronor, i genomsnitt, per styck!!! Vad hände, hur kunde det bli så välbetalt och varför var dessa encentare så exceptionella?

Givetvis åsyftas den orörda myntlystern som ett fräscht – bankfriskt = präglingsfriskt – mynt ser ut i bästa fall ögonblicket efter att det fötts med ett millisekunds snabbt tillslag av åt- och fransidesstamper på en liten bronsämnesplatt, ibland kallad rondell, i perfekt förberett skick. Flertalet av dessa encentare slogs i miljonupplagor under bistra tider när varje slant var viktig för slutkonsumenten. Märk väl att de i format och någorlunda köpkraft från första emissionsåret 1909 och framåt kan jämföras väl med det svenska bronssettöret. Sverige råkade också få sina första Gustav V-ören just år 1909, ett slumpartat sammanträffande.

För båda myntsorterna uppstod dock en del varianter eller variationer som långt senare – av samlare – upptäcktes och väckte ett samlarintresse. Så blev dessa myntserier, på var sitt håll, populära bland främst löntagarsamlare, eftersom de var billiga att som växelmynt ta sig råd att lägga åt sidan och undersöka samt eventuellt behålla i sin samling.

Lincoln-cent-samlaren Stewart Blay

Den nu auktionerade samlingen hade skapats av en skulptör i New York, Stewart Blay, som redan vid åtta års ålder fascinerades av Lincoln encentare och småningom tillbringade femtio år av sitt liv att söka och successivt förbättra kvaliteter på sin encents Lincoln-samling. Han blev känd under smeknamnet "*Red Copper*" och reste i stor omfattning USA runt på mässor och auktioner, besökte mynthandlare för att leta efter det bästa tänkbara inom sitt gebit. Han var även känd för att dela med sig av sina erfarenheter som samlare och diskutera mynts kvaliteter med samlare och handlare.

Samlingen valde han att lämna in för auktionering under hösten 2022 men hann avlida 25 november, alltså två månader innan auktionen var genomförd. Således fick han aldrig uppleva sina drömmars förväntan om de toppresultat som myntmarknaden respektfullt visade intresse för och tävlade i hög grad om att vinna.

Vad var det vinnande konceptet? Förutom samlarens petimetriska ambitioner, ett gott öga och bästa förståelse för hur dessa småmynt tillverkas

och vad som i praktiken kan uppnås i optimal form som ett toppexemplar, krävs ett gott bildminne, uthållighet och – successivt – även de resurser som de yppersta rariteterna kan kräva för att hamna i en samling "klenoder"! Fördelen Stewart Blay hade var att agera som pionjär, vara sin egen stigfinnare och förmodligen med stort bondförnuft inse utmaningen men framförallt det enastående att tillfredsställa sitt intresse för seriesamlande, sökande efter varianter som ännu inte "upptäckts"!

Innerst inne, precis som hos de allra flesta med samlarådra, blev han om inte förr så åtminstone senare i samlarlivet insiktsfull om att sitta på en smärre potentiell guldgruva. Den var hans egenutvecklade lilla skatt av encentare som med tiden många fler samlare han umgicks med eller inspirerade anammade liknande ambitioner och över tiden påverkade efterfrågan särskilt av högkvalitativa exemplar, vilka började betalas med stigande auktionspriser till följd.

Plastkapslade mynt – trygghet och attraktion

Men vägen till den optimala kommersiella framgången vid hans auktionsförsäljning berodde också på en annan slags marknadsfaktor, nämligen tillkomsten av tjänster som oberoende kunde skapa trovärdighet och konsekvent försöka kvalitetsbestämma dessa encentare efter en respekterad skala och rangordning. I mitten av 1980-talet skapades två företag som sinsemellan blev konkurrenter att tillhandahålla sådan oberoende klassificerings-

service samt paketera bedömda mynt i skyddande kapslar som både ska vara lufttäta, hållbara och inte kunna öppnas eller förvanskas med utbyte av ineliggande mynt. Dessa företag, förkortade PCGS respektive NGC, är fortfarande de världsledande inom denna servicesektor och delar på dominansen och världsinflytandet på all världens mynt som marknadsaktörerna vill ha "slabbade", det vill säga bedömda inkapslade och garanterade äkta samt registrerade och avfotograferade i skyddade digitalt åtkomliga referensarkiv. Stewart Blay blev en av dessa pionjärkunder hos företaget PCGS, hos vilket han lojalt lät certifiera samtliga sina encentrare!

Vid auktionen hade flera av dessa gamla "slabbar" hos PCGS dubbelkollets av ett ytterligare företag – oberoende till såväl PCGS som NGC – vars affärsidé är att verifiera andra kapslars kvalitetssättning. Om deras utvärdering leder till slutsatsen att mynten är "high-end", det vill säga är nära gränsen för en uppgradering, varit näst intill "underklassat" ger de en extra kvalitetsstämpel med en etikett som markerar CAC (= *Certified Acceptance Corporation*). Auktionen var alltså optimalt förberedd och "alla" som vill vara med och budtävla om godbitarna samlades vid pumpen, internetfönstret för budgivning. *The rest is history ...*

Världens första miljondollar-notering för en Lincoln-cent

Man kan fördjupa sig oerhört i detta praktexempel på praktiskt samlande och de kommersiella efterdyningarna. Låt mig bara lyfta fram några highlights som i jämförelse med andra myntområden imponerar vid jämförelse:

En cent 1958, så kallad "double die" där modermatrisen dubblerats så att hela myntsidans konturer har dubbelkonturer. Detta är ett beredningsfenomen när stampen tillverkades som – efter att fadäsen konstaterats – givetvis hastigt tas ur bruk eftersom mynten kan betraktas som "avfallingar", det vill säga ej fullgoda produkter

Världrekord-centen 1958, Double Die i PCGS-kasset.

FOTO: IMAGE COURTESY OF GREATCOLLECTIONS.

och defintivt inte vad formgivande konstnären önskat som slutresultat. Endast tre präglade exemplar är kända överhuvudtaget och identifierade i samlarkretsar, samtliga dessutom numera "slabbade"! Stewarts exemplar är det bäst kända, kvalitetsbedömd av PCGS som Mint State 65 RD (röd) samt med CAC-etikett. Detta exemplar blev med råge världens dyraste Lincoln-cent och världens första att betalas med över en miljon dollar, närmare bestämt 1 136 000 dollar, cirka 12,3 miljoner kronor. Det är också första gången ett 1900-talsicke-guldmynt i världen sålts för mer än 1 miljon dollar. 117 budhöjningar från 18 budgivare "tryckte upp" slutpriset i skyn ...

Näst kostbarast blev en encentrare 1969 S, också en "double die"-variant, kvalitetsbestämd som PCGS Mint State 66 RD (röd) CAC, känd i cirka 50 exemplar, men Blay exemplar är med råge det bästa kända. Uppnådda priset blev "bara" drygt hälften av föregående raritet, 601 875 dollar, 199 budhöjningar bidrog till slutpriset.

Den kvalitetsmässigt vackraste Lincoln-encenten överhuvudtaget känd och graderad, oavsett årtal, är 1919, som graderats PCGS Mint State 69 RD, CAC. Den slanten betingade 421 875 dollar. En annan klassisk

känd variant 1909 S med gravör-signum VDB, PCGS Mint State 67 RD, jämn god ett dussin andra exemplar som fått samma kvalitetsklassning, klubbades för 345 375 dollar.

Vad månne bli va ...

USA är ju föregångsland inom många områden, den amerikanska mentaliteten kan inte jämföras utan vidare med den svenska eller europeiska överhuvudtaget.

Det som jag berättat om här kan väl ändå betraktas som händelse i en kristallkula där vi inte ska bli förvånade om tävlingsmomenten, att äga det certifierat bästa, adderar spänning och lockar kapitalstarka med tävlingsinstinkt tillika kanske investerare med gambler-instinkter. Myntmarknaden är förmodligen inne i en slags transformerig gentemot andra traditionella spekulationsområden; bankfinansiella värdepapper som obligationer, börsaktier, optioner, valutor eller metaller, även konst, ädelstenar och antikviteter utsätts för dagens kriser och skapar politiska osäkerheter med svårigheter att bemästra stabilitet och inflationstendenser.

Myntmarknaden är numera en globaliserad och via internet nära förankrad auktionsbransch som kan komma att influeras starkt av kapital från andra placeringsområden, som ett mål för alternativt sparande, överflöds konsumtion, som inte alls påverkas av normala föränderliga parametrar och variabler. Håll därför ögonen på traditionella rariteter, kvalitetsrariteter och i förhållande till förekomst kontra utbud eller tillgänglighet. Här finns segment som bedömningsmässigt är totalt underskattade, vita fläckar på möjlighetskartan för nya "guldgruvor" som historien om Stewart Blays Lincoln encentrare.

Vem vet, det låter ju inte så osannolikt att en encentrare 1958 eller 1969 skulle kunna ligga i en bortglömd portmonnä turistmynt från en USA-resa för femtio år sedan ...

Artikeln har tidigare publicerats i *Sigtuna myntnytt*, nr 3, 2023.

ÖSTERSUNDS MYNTKLUBB 1974–2022

ÖSTERSUNDS MYNTKLUBB bildades den 25 januari 1974 då, enligt dess första protokoll, ett tjugotal intressenter för ändamålet samlades å ”Fp:s” expedition, Gröngatan 45. Antalet medlemmar under 1974 skulle efterhand uppgå till 27 personer. Fem år senare, 1979, hade antalet medlemmar blivit 100 och förblev så under ett tjugotal år framöver.

Därefter minskade medlemsantalet gradvis, troligen på grund av minskat intresse för mynt efter hand som antalet svenska valörer minskat från 1970-talets början samt alltmer ökande användning av betal- och kreditkort som betalningsmedel. Sista utgivningsår för 1- och 2-öresmyntet var 1971, för 5 öre 1984, för 10 öre 1991, för 25 öre 1984 och för 50-öresmyntet 2009. Under senare år har troligen därför medlemsantalet nedgått till 33 personer.

Numismatik är vetenskapen om mynt, myntsubstitut (sedlar, polletter med mera) och medaljer i syfte att sätta in dem i sitt historiska och kulturella sammanhang (källa: NE). Stadgar utarbetades och antogs ”troligen” (enligt en anteckning) vid dess första auktion 1974-03-29.

Verksamheten har bedrivits i enlighet med stadgarna genom månatliga objektbytes- och informationsträffar, myntauktioner och studiebesök, vari auktioner och utlotning av samlarobjekt upptagit största delen i klubbens möten. Under dessa har kaffe med dopp serverats under samspråk om numismatiska ting och händelser. Föredrag har hållits om försäkringsfrågor och plåtmynt (präglade bland annat i Ljusnedal, Huså och Semlan) samt om förvaring och vård av mynt. Räkenskaper och bokföring har över tid förts och skötts med stor noggrannhet.

Möteslokaler har varit Gröngatan 45 (1974–1977), Medborgarhuset på Frösön (1977–1982), Folkets Hus (1987–1999), Frösö Djurpark (1988),

klubblokaler på Bergsgatan 29 respektive Frösövägen 18. De senaste åren har möteslokalen varit i källarplanet på Biblioteksgatan 33.

Myntauktioner har principiellt hållits vid varje klubbmöte efter upp-gjorda auktionslistor, men även offentliga auktioner har arrangerats, bland annat i Galleri Norrland (Skolgatan 4), Gamla Teatern och Sällsjögården med några hundratals utrop varje gång.

Klubben har också exponerat sig med utställningar och försäljning av mynt. Den anordnade i november 1978 sin första myntmessa i Medborgarhuset, Frösön, med många besökare. Klubben deltog i Expo Norrmässan under åren 1979–1996.

Åren 1984 till 2004 gav klubben ut så kallade lokalmünt. Åtsidan har alla år prytt av Östersunds vackra rådhus, medan framsidan fått nytt motiv varje år:

- 1984 Myntklubben 10 år
- 1985 S/S Thomée 110 år
- 1986 Östersund 200 år
- 1987 Frösötornet 5 år
- 1988 Frösö Zoo 25 år
- 1989 Tullkammaren 100 år
- 1990 Frösö Runsten
- 1991 Gamla Teatern
- 1992 Wilhelm Peterson-Berger 1867–1942
- 1993 A 4 100 år
- 1994 Trädgårdsodlareföreningen 100 år
- 1995 Oscarsbron
- 1996 F 4 70 år
- 1997 Wargentinskolan 100 år
- 1998 Vallsundsbrons invigning
- 1998 Vallsundsfärjans minne
- 1999 S/S Östersund 125 år
- 2000 Expo Norr 50 år
- 2001 Jordbruksministrarnas internationella ministermöte
- 2002 Östersunds Filateli & Vykortsörening
- 2003 Storsjöyan Östersund 20 år
- 2004 Östersunds Myntklubb 1974–2004

Under de senaste åren har, som ovan nämnts, omfånget av mynt, såväl som betalningsmedel som förekomst i marknaden, kraftigt minskat, vilket medfört ett tynande intresse för numismatisk verksamhet. Klubblokalen på Frösövägen 18, som disponerats en längre tid, har innehållit klubbens handlingar och övriga tillhörigheter. I en avsikt våren 2022 att upphöra med klubbverksamheten uppsades därför hyresavtalet, lokalen städades ur, handlingar överlämnades till Föreningsarkivet och enklare inredning gavs till de medlemmar som därav hade bruk. Ett möte i november utsattes för beslut om verksamhetens upphörande och avveckling.

I verksamhetsberättelsen 1982 (för 1981) framfördes från styrelsen ett önskemål om ”en pärm” om vad som timat och skulle tima, då den ansågs det som värdefullt för framtiden med ett dylikt dokument. En sådan pärm blev inte iordningställd, men den här beskrivningen av klubbens verksamhet under nära femtio år får då i stället utgöra en kort version av styrelsens önskemål liksom även ett tillmötesgående av Riksarkivets önskan om en sammanfattande beskrivning av Östersunds myntklubbens verksamhet att bifogas inlämnade handlingar till Föreningsarkivet.

Sammanställt ur klubbens protokoll med mera.

Vid tangentbordet
Christer Berkö

MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

NYA VILLKOR OCH MÖJLIGHETER VID FÖRSÄLJNING AV VISSA GULDMYNT

Vi ser ett ständigt ökat intresse för guldmynt. Enklare guldmynt avseende kvalitet eller förekomst, med ett begränsat samlarvärde utöver själva metallvärdet, har oftast inte varit lönsamma att sälja på auktion, p.g.a. förekommande avgifter. För att främja auktionsinlämningar med denna typ av material genomför vi nu på försök en betydelsefull villkorsändring, och erbjuder härmed ett konkurrenskraftigt alternativ på marknaden. Med särskilda internetauktioner kommer vi att erbjuda inlämnare helt kostnadsfri försäljning, dvs 0 % i säljarprovision. Mot en provision om enbart 5 % kan vi dessutom erbjuda en garanti som innebär att ett objekts klubbade pris motsvarar spotpriset på guld den aktuella auktionsdagen. Köparprovisionen på dessa auktioner är 10 %.

Välkommen att prova detta nya koncept!

Myntauktioner i Sverige AB
Banérgatan 17, 115 22 Stockholm • Storgatan 10, 342 60 Moheda
E-mail: info@myntauktioner.se • Telefon: 08-410 465 65
www.myntauktioner.se

Skandal Kungl. Myntkabinettet!

Sista delen av Gunnar Ekströms fantastiska myntsamling såldes på B. Ahlström auktion 35, år 1987.

Som ett minne av Ekström och samlingen inropades över 80 mynt och medaljer av Ekströms stiftelse.

Dessa deponerades hos Kungl. Myntkabinettet och placerades senare i en trevligt byggd väggmonter på Slottsbacken. Många är vi som genom åren beundrat detta urval av samlingen.

I samband med flytten från Slottsbacken plockades föremålen ner och har återlämnats till stiftelsen.

Till många samlares glädje har beslut tagits att föremålen ska säljas genom MISAB och Künkers auktioner. Så långt är allt gott och väl!

Nu visar det sig att Kungl. Myntkabinettet innan återlämnandet har berövat mynten dess under hundratals år bildade patina. En originalpatina som aldrig kommer igen.

Att behandla annans egendom på detta sätt vittnar om stor okunnighet och respektlöshet. Detta var ett museum vars uppdrag är att vårda vårt kulturarv av mynt och medaljer.

Det är inget annat än en skandal! Något man trodde att detta museum hade fått nog av.

Dessutom förlorar numismatiken och stiftelsen på grund av detta stora ekonomiska belopp, som det borde kompenseras för.

Sonny Serrestam,
Roger Jonsson, Max Mitteregger,
Christer Skaring, Per-Göran Carlsson,
Hasse Nilsson, Roland Falkensson,
Johan Melin, Berndt Göhle

Nya svenska pengar, som inte gå

Här om dagen anlände till en af Visby affärsmän en större försändelse från utrikes ort, innehållande en sorts mycket unika servettringar. De voro förfärdigade af svenska, gångbara ett- och två-öringar, hvilka blifvit sammanlödda och sedan öfverdragna, ett-öringarna med förgyllning, två-öringarna med silfver.

Då tullkammaren ej ansåg sig kunna tillåta varans införsel utan polismyndighets medgifvande, hänskötis frågan till magistraten, som beslutat, att varan ej får till emottagaren utlemnas.*

Åtgärden torde få anses såsom särdeles välbetänkt, enär de förgyllda ett-öringarna lätt skulle kunna utpräglas som 5-kronor i guld och de försilfrade två-öringarna som femtioöringar, säger Gotl. Alleh.

Notis i Stockholms Dagblad
25 november 1900

*Magistraten förordnade att: "ifrågasvarande servettringar skola i oförändradt skick på egarens ansvar genom tullkammarens försorg med postpaket försändas till Köpenhamn under tillverkarens adress; skolandet alla kostnader af egaren förskottsvis gäldas."

Notis den 31 december 1900

Bli medlem i

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Stiftad 1873

*Arsavgiften är endast
200 SEK per kalenderår*

Som medlem får du:

*Svensk Numismatisk Tidskrift
som utkommer med åtta nummer per år*

*Inbjudan till föreningskvällar
med föredrag m.m.*

Reducerat pris på vissa böcker

info@numismatik.se

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08 - 662 62 61

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNRAR

Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur
www.nordlindsmynt.se

NÄTNYTT

Pollettbössan

ETT EXTRA TJOCKT nummer av Svenska Pollettförningens digitala utgåva av *Pollettbössan* har utkommit, nummer 69 i ordningen och höstens första.

Se här: www.pollett.se

LÄSTIPS

Nordisk Numismatisk

UNIONS MEDLEMSBLAD har utkommit med nummer 3, september 2023. 96 sidor. Den innehåller denna gång tre större artiklar, bland dem en om "De norske kroningsmedaljene 1818" (Karl XIV Johan), samt flera tips om numismatisk litteratur.

NUMISMATISK KURS

Numismatikkursen

SISTA ANMÄLNINGS DAG till Numismatiska Forskningsgruppens kurs *Mynt som arkeologisk och historisk källa* vid Stockholms universitet är den 16 oktober. Anmälan sker på Institutionen för arkeologi och antikens kulturs hemsida.

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nålmärken

Öppettider:
Vardagar 10.00 – 18.00
Hantverkargatan 8
11221 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
kontakt@selinsmynthandel.se

RADANNONSER

SNF-medlemmar erbjuds gratis annons i SNT med högst tre rader att köpa, sälja eller byta samlarobjekt.

Kontakta:
info@numismatik.se

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Värderar, köper och säljer mynt, ordnar, medaljer, aktiebrev, sedlar, äldre handlingar m.m.

www.strandbergsmynt.se
info@aktiesamlaren.se

Hantverkargatan 36
11221 Stockholm
Tel. 08-611 01 10

AUKTIONER & MÄSSOR

- 1/10 Stockholm Numismatica 2023, myntmässa
- 7/10 Holmasto, myntauktion, Helsingfors
- 29/10 MÖNTBØRS 2023, Copenhagen Coin Fair
- 4/11 Falu-Borlänge myntklubb, myntmässa, Borlänge
- 11/11 Myntkompaniet, myntauktion, Stockholm
- 16/12 Holmasto, myntauktion, Helsingfors

Se mer här:
ingemars.se/agenda

Svenska Numismatiska Föreningens Bokbutik

Här finns böcker som ges ut av SNF:

Numismatiska Meddelanden
Smärre skrifter
Monografier

Men även andra utgåvor.

Se hemsidan: www.numismatik.se

Böckerna säljs direkt hos Svenska Numismatiska Föreningen på Banérgatan 17, Stockholm

Öppettider: måndagar kl. 10–12, 13–16,
se redaktionsrutan här i SNT

Böckerna kan också beställas:
tel. 08-667 55 98 eller
info@numismatik.se

Ny utgåva i SNF:s serie Smärre skrifter!

UNGERSKA PLÅTAR

Svensk kopparproduktion
från mitten av 1500-talet
och 200 år framåt

Lennart Castenhag

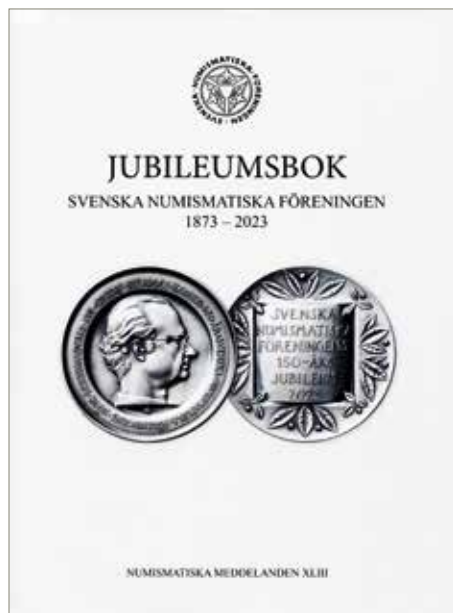
Skriften handlar om koppar, svensk industripolitik och till viss del svenska plåtmynt, men det är de "ungerska plåtarna" som står i fokus för berättelsen. Utan de ungerska plåtarna hade inte plåtmynten funnits. I stormaktstidens svenska industripolitik hade de ungerska plåtarna en viktig roll. De var inte mynt och nämns därför endast "i marginalen" i numismatiska sammanhang, men i den här berättelsen har de en central roll.

Svenska Numismatiska Föreningen
Smärre skrifter 15, 48 sidor, 2023

Pris för medlemmar i SNF: 100 SEK
Ej medlemmar: 150 SEK
+ ev. porto

info@numismatik.se

Inbunden, 133 sidor
ISBN 978-91-979427-5-1

Innehåll, titlar:

SNF 1998–2023 en tillbakablick.

Numismatiska Meddelanden og andre publikationer.

Magnus Lagerberg och hans numismatiska bibliotek.

Från Myntkontakt till Svensk Numismatisk Tidskrift.

Svenska Numismatiska föreningens medaljutgivning.

*Genstande fra Sven Svenssons samling på
Ekonomiska Museet/Kungliga Myntkabinetet.*

SNF:s auktionsverksamhet.

Pris för medlemmar i SNF: 150 SEK

Ej medlemmar: 200 SEK

+ ev. porto

info@numismatik.se

Skarabé
Mynt & Guld AB
 köper och säljer
 MYNT, SEDLAR
 och MEDALJER
 Föremål från antiken

Västra Hamngatan 6
 411 17 Göteborg
 Tel. 031 - 135 088
 skarabe@telia.com - www.skarabe.eu
 Öppet: Vardagar 10 - 18

MYNTBUTIKEN I SVERIGE AB
 Kyttingevägen 15
 181 31 Lidingö

Tidsbokning: 08-684 392 00

KÖPER MYNT - MEDALJER
HEMBESÖK STOCKHOLM

Se exempel på inköpspriser:
 www.myntbutiken.se

**SVENSKA NUMISMATISKA
 FÖRENINGEN**

Vuxen 200 SEK/år
 Junior 100 SEK/år
 Utomlands boende 375 SEK/år

Plusgiro 150007-3
 Bankgiro 219-0502

info@numismatik.se

LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR OCH MYNTKLUBBAR I SNF

Falu-Borlänge Myntklubb
 www.fb-myntklubb.se

Göteborgs Numismatiska Förening
 www.gnfinfo.se

Halmstads Myntklubb
 Lönnagårdsvägen 1
 302 56 Halmstad

Kalmar Myntklubb
 www.kalmarmyntklubb.se

**Katrineholm Flen Vingåker
 Myntklubb**
 www.kfvmynt.se

Myntklubben Skilling Banco
 linkopingsmyntklubb.se

Nola Myntklubb, Örnsköldsvik
 www.infoom.se/nolamyntklubb

Norrköpings Myntklubb
 www.norrkopingsmyntklubb.se

**Numismatiska Föreningen i
 Hässleholm**
 www.myntforeningen.se

Numismatiska klubben i Uppsala
 www.nku.nu

Nässjö myntklubb
 n.mynt.se

Samlarklubben Numis
 www.numisskelleftea.se

Sigtuna Myntklubb
 www.sigtunamyntklubb.dinstudio.se

Stockholms Myntklubb
 www.stockholmsmyntklubb.se

*Vill även er lokala myntklubb vara
 medlem? Endast 200 kr i årsavgift.*

Strängnäs Myntklubb
 http://strangnasmyntklubb.webber.se/
 strangnasmyntklubb@hotmail.com

Svenska Pollettföreningen
 www.pollett.se

Sävsjö Myntklubb
 Parallellgatan 19
 576 33 Sävsjö

Södra Dalarnas Myntklubb
 medlem.spray.se/sdmyntklubb

Villstadortens Myntklubb
 Paradisgatan 19 D
 332 32 Gislaved

Westerbergslagens Myntklubb
 Flatenbergsvägen 4
 777 34 Smedjebacken

*Ändringar och tillägg?
 Kontakta: info@numismatik.se*

SNF bidrar till föredrag i numismatiska föreningar!

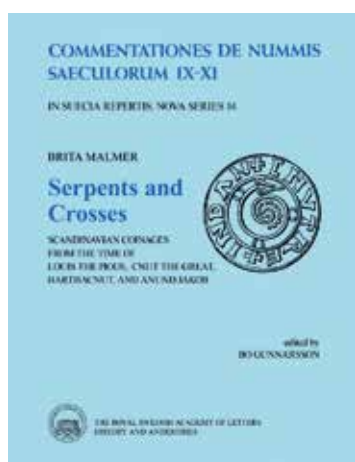
Om en till SNF ansluten förening vill arrangera ett föredrag på ett medlemsmöte och få bidrag från SNF skall föreningen i god tid kontakta SNF:s kansli - info@numismatik.se - med en förfrågan. Efter arrangemanget skall kvitton på kostnaderna skickas till Svenska Numismatiska Föreningen, Banérgatan 17, 115 22 Stockholm, som ombesörjer ersättningen.

Boksläpp, seminarium och mottagning

I samband med utgivningen av Brita Malmers (1925–2013) postuma verk *Serpents and Crosses, Scandinavian Coinages from the Time of Louis the Pious, Cnut the Great, Harthacnut, and Anund Jakob*, är det en glädje för Svenska Numismatiska Föreningen, Ekonomiska museet – Kungliga myntkabinettet och Numismatiska Forskningsgruppen, Stockholms universitet att bjuda in till boksläpp, seminarium och mottagning. Evenemanget är kostnadsfritt.

Plats: Ekonomiska museet, Narvavägen 13–17, Stockholm

Tid: Lördag 14 oktober, 13.30–17.00

Serpents and Crosses är den tredje boken i Britas trilogi om myntningen i Skandinavien. De två tidigare är *The Sigtuna Coinage c. 995–1005* (1989) och *The Anglo-Scandinavian Coinage c. 995–1020* (1997). Tillsammans med hennes avhandling *Nordiska Mynt före år 1000* (1966) behandlar dessa verk i detalj myntningen i Skandinavien ca 800–1030 – verkligen en kraftsamling! Dagens seminarium kretsar kring Britas arbete och forskningsfält.

Program

Curt Ekström, ordförande SNF:
Välkommen

Elin Malmer säger några ord från familjen

Mingel

Kenneth Jonsson: Brita Malmers forskning

Bo Gunnarsson: Ringar på vattnet – om stampkedjor som forskningsplattform

Paus

Claus Feveile: Damhusskatten och myntningen i Ribe på 800-talet

Jens Christian Moesgaard: Vem var ansvarig för myntningen i Lund på 1000-talet?

Varmt välkomna!

Stockholms
universitet

Ekonomiska museet

Höstens auktioner

7 oktober 2023
&
16 december 2023

Flera svenska mynt, bla. sista delen av Ernst Ingelius samling.

Katalog på nätet ca 3 veckor före respektive auktion.

Visning i vår affär, Alexandersgatan 50, Helsingfors, Finland

HOLMASTO
EST. 1949

www.holmasto.fi
auctions@holmasto.fi

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är sedan 1973 en etablerad sammanslutning av för närvarande 22 mynthandlare. Föreningens syfte är att samordna strävanden och idéer angående mynthandels utveckling, uppmuntra vetenskaplig forskning och sprida kännedom om numismatik, samt att skapa varaktiga och vänskapliga förhållanden svenska mynthandlare emellan. Medlemmarna förbinder sig att ej saluföra förfalskade objekt i enlighet med Svenska Numismatiska Föreningens upprop.

BESO UR & ANTIK AB

Bertil Svensson
Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031-139484
besour@telia.com
www.besour.se

CEDERHOLMS MYNTHANDEL

Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 076-8344684
cederholmsmynthandel@gmail.com

ROBERTO DELZANNO MYNTHANDEL

Villa Långbro – Stockholm
Tel. 0708-865008
roberto@delzanno.se
www.delzanno.se

HAMRIN & SVAHN MYNT AB

Sjöberg 1
147 91 Grödinge
Tel. 08-7326686, 070-2126455
christian.hamrin@telia.com

JOAKIMS MYNT & SEDLAR

Linnégatan 52
413 08 Göteborg
www.joakimsmyntochsedlar.se

KARLSKRONA MYNTHANDEL AB

Hantverkaregatan 37
371 35 Karlskrona
Tel. 0455-81373
lennart@mynt.nu
www.mynt.nu

RUNE LARSSON MYNTHANDEL

Stora Brogatan 14 / Box 98
501 13 Borås
Tel. 033-410315

LUNDS MYNTHANDEL

Klostergatan 5
222 22 Lund
Tel. 046-144369
butiken@lundsmynthandel.se

J. MELIN MYNT

Koltrastvägen 23
373 32 Nätraby
melinmynt@hotmail.com

MITQALCOINS

Klas Johnsson
Box 5078
141 05 Kungens kurva
info@mitqalcoins.se
Tel. 070-6101073

MYNTHANDEL SB NUMISMATICS

S. Bilis, Östermalmstorg
Box 5143
102 43 Stockholm
info@mynthandel.com
www.mynthandel.com

NILSSONS MYNTHANDEL AB

Box 12
896 21 Husum
Tel. 076-1132207
nilssonsmynthandel@hotmail.com

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46 / Box 5132
102 43 Stockholm
Tel. 08-6626261
info@nordlindsmynt.se
www.nordlindsmynt.se

NUMIKON / TICALEN MYNTHANDEL

Stefan Jonasson / Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 073-9540868
ticalen@gmail.com

PECUNIA MM HB

Östra Mårtensgatan 19
223 61 Lund
Tel. 0705-252519
mattsson.g@telia.com

J. PEDERSEN MYNTHANDEL

Norra Strandgatan 30 / Box 1320
251 13 Helsingborg
Tel. / fax 042-122528
pedersen.mynt@telia.com
www.jpetersen.se

SELINS MYNTHANDEL AB

Hantverkargatan 8 / Box 16390
112 21 Stockholm
Tel. 08-4115081
www.selinsmynthandel.se

SKARABÉ MYNT & GULD AB

Drottninggatan 10
411 14 Göteborg
Tel. / fax 031-135088
skarabe@telia.com
www.skarabe.eu

STENENG AB

Peter Sten
Industrigatan 6
335 73 Hillerstorp
petersten@icloud.com
Tel. 070-5222036

SVENSK MYNTHANDEL

Mikael Kindahl
Badstugatan 24, Bredablick
691 32 Karlskoga
svenskmynthandel@hotmail.com
www.svenskmynthandel.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

Gamla Brogatan 36
111 20 Stockholm
Tel. 08-4110807
www.hwmynt.se

AB WIJK ANTIK

Flisvägen 5
743 94 Skyttorp
Tel. 070-3680807
info@wijk.se

www.smf.com.se

MYNTAUKTION

Stockholm lördag 11 november 2023

2 öre 1557 Åbo

1 öre 1638

Guldmedalj till kronprins Gustaf III och prinsessan Sofia Magdalenas bröllop

1/3 riksdaler 1762 till prins Karl Gustafs födelse

Finland 25 penniä 1898 med 1906-1917 års örntyp

Tjeckoslovakien 2 dukater 1928

Vi har kunder över hela världen och därmed mycket goda möjligheter att sälja just dina objekt. Bättre mynt och hela samlingar mottages löpande, så att just dina objekt kan marknadsföras mer. Kontakta oss för en förutsättningslös diskussion! Välkommen in med dina objekt!

MYNTKOMPANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17

E-post: coins@myntkompaniet.se

www.philea.se

MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

INLÄMNING PÅGÅR

Vi tar fortlöpande emot inlämningar till såväl våra kvalitets- som internetauktioner. Med upp till tio internetauktioner årligen har Du alltid nära till en försäljning. Vårt nya partnerskap med firma Fritz Rudolf Künker GmbH & Co i Osnabrück gör också att våra kunder nu får tillgång till en ännu större, internationell marknad. Kontakta VD Dan Carlberg, dan.carlberg@myntauktioner.se, om Du har hela samlingar eller enskilda bättre objekt att sälja.

Daler 1595. Kvalitet 1+/01.
Såld för 390.000 kronor.

Öre 1645. Kvalitet o)(01/o.
Såld för 33.000 kronor.

2 öre KM 1665. Kvalitet 01/o)(01.
Såld för 33.000 kronor.

Karl XI:s kröning 1675. Kvalitet 01.
Såld för 40.000 kronor.

2 mark 1654. Kastmynt till drottningens kröning. Kvalitet 1+/01.
Såld för 100.000 kronor.

Pollett om 20 öre från Kengis bruk.
Kvalitet 1/1+.
Såld för 40.000 kronor.

Dukat 1829. Kvalitet 01/o.
Såld för 74.000 kronor.

4 dukater 1846. Kvalitet 1+/01.
Såld för 110.000 kronor.

*Några objekt som vi sålde på vårens kvalitetsauktion.
(Till de klubbade priserna tillkommer vår branschläga köparprovision om 18,75 %)*

Myntauktioner i Sverige AB
Banérgatan 17, 115 22 Stockholm • Storgatan 10, 342 60 Moheda
E-mail: info@myntauktioner.se • Telefon: 08-410 465 65
www.myntauktioner.se